

# HET MEIJELS ONDER NAPOLEON



Rembrandt, 'De terugkeer van de verloren zoon', 1668, olieverf op doek, coll. Hermitage Sint Petersburg.

## Algemeen

Wanneer men zocht naar de oudste geschreven bronnen voor het Meijels dialect, kon men tot voor kort helaas niet verder teruggaan dan tot de jaren dertig van de vorige eeuw. Het Meijels dialect moet deel hebben uitgemaakt van het onderzoeksveld van de bekende *SGV*-enquête uit 1914. De geleerden Jos Schrijnen, Jac. Van Ginneken en Jacobus Verbeeten hadden in dat jaar een grootschalig dialectonderzoek uitgeschreven voor plaatsen in Nederlands Limburg, de oostelijke helft van Noord-Brabant en het zuidelijk deel van Gelderland. De 50 pagina's tellende vragenlijst moet ook voor Meijel ingevuld zijn. Maar helaas is het 'Meijels cahier' nooit meer boven tafel gekomen. Waarschijnlijk is het in de Tweede Wereldoorlog vernietigd, verbrand of anderszins. Het 'Meijels cahier' zit in elk geval niet bij de verzameling *SGV*-vragenlijsten die momenteel opgeslagen is in het archief van het Meertens-Instituut in Amsterdam. Iemand die onderzoek deed naar het Meijels dialect kon daardoor voor de oudste, geschreven bronnen slechts terugvallen op de door Gerda Gielen voor Meijel ingevulde vragenlijsten, die door Winand Roukens in de jaren dertig naar allerlei Limburgse plaatsen waren verzonden. Hij was toen al in gedachten bezig met een toekomstig Limburgs Woordenboek en verzond daarvoor vragenlijsten. Gerda Gielen heeft er in de jaren dertig voor Meijel een aantal ingevuld en deze behoren tot de oudste, geschreven bronnen van het Meijels dialect.

## De Franse dialectenquête uit 1807

In 2007 hebben Frens Bakker en Joep Kruijzen een boek gepubliceerd met als titel *Het Limburgs onder Napoleon. Achttien Limburgse en Rijnlandse dialectvertalingen van 'De verloren zoon' uit 1806-1807*. Hun gegevens berusten op een Franse dialectenquête uit 1806-1807. En zo waar, één van die achttien Limburgse dialectvertalingen kwam uit Meijel!

In het eerste Franse keizerrijk (1804-1814) werd, op instigatie van het ministerie van Binnenlandse Zaken maar in feite onder leiding van Charles Etienne Coquebert de Montbret, directeur van het *Bureau de Statistique*, aan de prefecten van de departementen verzocht vertalingen in de volkstaal

te leveren van de gelijkenis van de verloren zoon; de nadruk lag daarbij op de gemeenten uit de grensdepartementen. Meijel lag toen in het departement Nedermaas en hoorde bij het arrondissement Roermond en het kanton Weert.

Wat opvalt is dat alle Nedermaase vertalingen – op die van Maastricht na – uit het noordelijke arrondissement Roermond stammen. Dit lag aan de noordgrens van het Franse Rijk met de Bataafse Republiek die in juni 1806 het Koninkrijk Holland was geworden.

Van zeer veel dialecten uit het Franstalige gebied en ook van de aangrenzende taalgebieden bevinden zich vertalingen in het Franse rijksarchief te Parijs en in het Gemeentearchief van Rouaan. De grensdepartementen hadden de bijzondere aandacht van het *Bureau de Statistique*, omdat het ministerie erop gespitst was vast te leggen waar het Frans de belangrijkste voertaal was en waar niet.

Blijkbaar ging de belangstelling vooral uit naar de streektaal in de arrondissementen dichtbij de noordgrens van het Franse Rijk. Meijel hoorde zoals gezegd bij het kanton Weert.

Het kanton Weert levert naast een vertaling uit de hoofdplaats Weert ook één uit Meijel, zijn noordelijkste plaats, en één uit Stramproy, zijn zuidelijkste plaats.

Omstreeks 1800 spreken veruit de meeste bewoners van de departementen Nedermaas en Roer doorgaans "plat". Maar schrijven in de streektaal gebeurt zo goed als nooit. Als het ministerie in Parijs in 1806 en 1807 vraagt om een bijbeltekst in de "ter plaatse gangbare taal", kunnen veel ontvangers van dit verzoek zich niet voorstellen dat Parijs werkelijk de streektaal bedoelt. En dus leggen ze de "ter plaatse gangbare taal" uit als de ter plaatse meest gebruikte schrijftaal. Om die reden hebben sommige plaatsen enkel vertalingen in het Nederlands of het Duits ingestuurd.

## De drie Meijelse dialectvertalingen van de parabel van de 'verloren zoon'

Er zijn in 1807 drie Meijelse dialectvertalingen van de parabel van de 'verloren zoon' opgestuurd naar Parijs. Hieronder genoemd Tekst I, Tekst II, Tekst III. Tekst I is de officiële tekst van de gemeente Meijel. Deze is ondertekend door burgemeester



Goossens en het stempel van de gemeente Meijel is bijgevoegd.

Tekst II begint met een doorhaling en de twee eerste zinnen van de parabel “In dien tijt...” komen er niet in voor. Burgemeester Goossens heeft heel waarschijnlijk een Meijelse informant, die kon lezen en schrijven en het Meijels machtig was, gevraagd de tekst op te schrijven. Hij was zelf namelijk van Deurne afkomstig (geb.1758), was in 1789 in Meijel komen wonen en achtte zich waarschijnlijk niet in staat de parabel in het Meijels dialect om te zetten. Theodor Goossens was van 1800-1815 de eerste “maire”, moderne burgemeester, van Meijel. Tekst II is foutief ondertekend met “Mr Goossen Maire”, hetgeen

ook wijst op een niet officiële schrijver van deze versie. Eenmaal gereed is Tekst II door een klerk op de gemeente overgeschreven in een duidelijk net handschrift en voorzien van de goede handtekening van burgemeester Goossens met het officiële stempel van de gemeente Meijel en als versie “Tekst I” naar Parijs verstuurd. Merkwaardig is dan wel dat de ‘kladversie Tekst II’ ook meegestuurd is.

Tekst III, de derde versie, is ondertekend door J.M.F. Frische. Hij was pastoor te Meijel in die tijd. Frische was geboren in Thorn in 1731. Vanaf 1764 was hij pastoor te Meijel. Zijn vader was notaris in Thorn. Zijn komaf en zijn functie maakten hem tot een informant die in elk geval de schrijfkunst machtig was. In 1807, het moment van de enquête, heeft hij al meer dan veertig jaar met de Meijelse taal

te maken gehad. Heel waarschijnlijk is Frische dan ook schrijver en zegspersoon van Tekst III. Tot ver in de twintigste eeuw werden pastoors en kapelaans in Limburg geacht een woordje dialect mee te spreken van de plaats waar zij hun functie bekleedden!



Rembrandt, *Feestvierende verloren zoon*, 1635, olieverf op doek, coll. Gemäldegalerie Dresden (D).

### Tekst I (Tekst 107/108a/108b)

*Dept. De La Meuse Inferieure Arrond.  
De Ruremonde Commune de Meijel*

#### L'Évangile

De L'Enfant Prodigue, transcrit d'après  
La Prononciation Locale De Meijel

1. In dien tijt stelde Jesus deés  
Geliëkenis aen sijn Discipelen veur; zekere man  
ha twee zeun, waer van den jongsten tegen ze vaijer  
vaijer geé me 't deel van het goe dae me toekeumt
5. en de vaijer verdeylde em het goe. Weenig dae nae,  
ha den jongsten alles bij een vergaert, en is nae  
een wijt afgeleegen land heen gereyst, daar ij al sij goe  
in een ontugtig leven hé verquist, en nae da hij alles  
ha verteert ontstong'er grooten hongersnoó in dae
10. land; en hij begost gebrek te lijen. hij gong dan heén  
en begaf em in den dienst van eenen inwoonder van  
dae land, die em na syn hoeve zeynde um de  
verkens te huén. Daer wenschten ij zynnen  
buk te meugen vullen me de schellen die de
15. verckens aeten; mer niemes gaf ze em. Mer als  
ij toe zyn eygen kwaem, seij: woe veul  
huurlingen zyn er nie in me vayers huis die  
broo hebben in ouwervloe, en ik vergae hier van  
honger! ik sal opstae en nae me vaijer gae en
20. em zeggen: Vaijer, ik en ben nouw nie meer weirt  
ouwen zoon genumt te weirden;  
Doo me mij geliek eene van ouwe  
hurlingen. hij stong dan op, en kwaem nae se vaijer  
terwijl hij er nog wijt af was, zag em ze vaijer
25. komen, en woord beweegt toe ~~meleijen hij liep em~~  
toe en viel em um den hals, en kusten em. Den zoon  
zee em: vayer, ik heb gesundigt tegen den hemel  
en tegen ouw ik en ben nouw nie meer weirt ouwen  
zoon genumt te weirden. Dog den vaijer see tegen
30. syn knegst: Bregnt gouw den uursten tabber hir,  
en doe em an, steekt em den rink aen de hand , en doe  
em schoen aen de vuut. Bregnet gemast kalf en  
slagtet: laet ons eeten en lustig zyn want deezen  
myne jong was doo, en ij is verreesen. Hy was
35. verlorne en ij is gevonden. Zij begosten dan lustig te  
syn. Ondertussen was den ouwsten zoon op het veld,  
en aes ij te rug kwaem, en t huys naederde, heurden  
hij 't dansen en singen; doe riep hij eenen van de knegs  
en vroeg em wae dae te zeggen was. Den knegt zee
40. em: ouw Bruur is weér gekomen, en ouw vaijer heé  
het gemast kalf doo gedaé, um de hij em in goeij gezondheid  
he weér gekregen; hij naem dae zeer  
kwellic en wouw nie in huys komen Ze vayer  
kwaem veur de deur, en begost em te versucken.
45. Mer hij antwoorde en see tegen ze vaijer: ik heb  
ouw zoo veul jaer gedient, ik en heb ouw gebed  
nooyt ouwertreé, en gij en het mij nooyt ee geytje  
gegeeven, um me mijn vriend lustig te zyn.  
Mer zoo gouw aes deezen ouwe jong die ze goe me

50. de hoerre verkwest he, gekommen is, heede gij 't gemast kalf veur em geslagt den vayer see em zoon Ge zijt altyt bij mee en al dae ik heb es 't douw, mer Wij mosten lustig en bleij zijn, um dae deesen ouw bruur doo was, en verreesen is, verlorren was, en
55. gewonnen is.

[stempel:] Goossens  
Maire De Meyel Maire  
Arrt. De Ruremonde  
(Meuse-Infere.)

## Tekst II (Tekst 109/110a/110b/110c)

### Meuse Inférieure

Commune de Meyel arrond<sup>e</sup> de Ruremonde

1. In dien tyt  
Zekere man ha twee zeun, waer van den jongsten tegen ze vayer: vayer geé me 't deel van het goe dae me toekeumt
5. en de vaijer verdeylde em het goe Ween eg dae nae ha den jongsten alles bij een vergaert, en is nae een wijt afgeleegen land heen gereyst, daar ij al ze goe in ontugtig leven hé verquist. en nae dae hij alles
10. ha verteert ontstong'er grooten hongersnoó in dae land; en hij begost gebrek te leijen. hy gong dan heen en begaf em in den dienst van eenen inwonnder van dae land, die em na zyn hoeve
15. zeynde um de verkens te huén. Daer wenschten ij zynnen buk te meugen vullen me de schellen die de verckens aeten; mer niemes gaf ze em. mer als ij toe zyn eygen kwaem, seij: woe veul
20. huurlingen zyn er nie in me vayers huys die broo hebben in ouwervloe, en ik vergae hier van Honger! ik sal opstae en nae me vaijer gae, en em zeggen: vaijer, ik en ben nouw nie
25. meer weirt ouwen zoon genumt te weirden; Doo me mij geliek me eene van ouwe hurlingen. hy stong dan op, en kwaem nae se vaijer terwijl hij er nog wijt af was, zag em ze vaijer komen
30. en woord Beweegt toe meleijen; hij liep em toe en viel em um den hals, en kusten Em. Den zoon zee em: vayer, ik heb gesundigt tegen den Hemel en tegen ouw, ik en ben nouw nie meer weert
35. ouwen zoon genumt te weirden. dog den vaijer see tegen syn knegst: Bregt gouw den uersten tabber hir, en doe em an. Steekt em den rink aen de hand en dae em schoen aen de vuut.
40. Bregt gemast kalf en slagtet: Laet ons eeten en lustig zijn want deesen

- myne jong was doo en ij is verreesen. Hy was verlorne en ij is gevonden. zij begosten dan lustig te syn. ondertussen was den
45. ouwsten zoon op het veld en aes ij te rug kwaem en 't huys naederde, heurden hij 't Dansen en singen; doe riep hij eenen van de knegs en vroeg em wae dae te zeggen was. den knegt zee em: ouw Bruur
  50. is wier gekomen, en ouw vaijer heé het gemast kalf doo gedae, um de Hij em in goeij gezondheid he weer gekregen, hij, naem dae zeer kwellik en wouw nie in huys komen. ze vayer kwaem veur de
  55. deur, en Begost em te versucken. mer hij antwoorde en see tegen ze vaijer: ik heb ouw zoo veul Jaer gedient, ik en heb ouw gebed nooyt ouwertreé, en gij en het mij nooyt ee geijtje
  60. gegeven, um me mijn vriend lustig te zijn. mer zoo gouw aes deezen ouwe jong die ze goe me de hoerre verkwest he, gekommen is heede gij 't gemast kalf veur Em geslagt. Den vayer
  65. see em: zoon ge zyt altyt bij mee en al dae ik heb es 't douw, mer wij mosten lustig en Bleij zijn, um da deesen ouw Bruur doo was en verreesen is verlorren was, en gewonnen is

Mr Goossens Maire

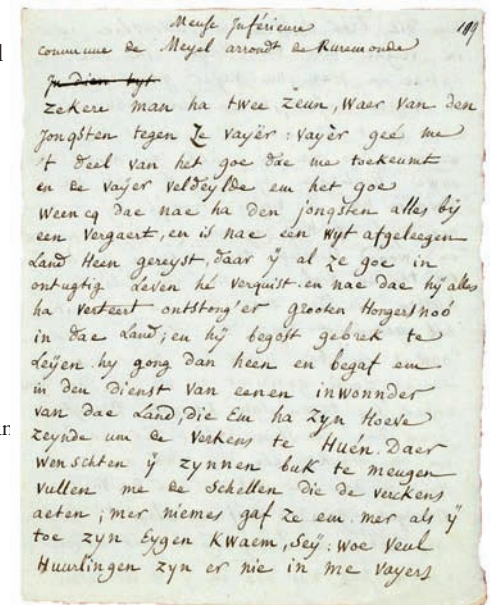
## Tekst III (Tekst 121/122a/122b)

Dept. de la Meuse Inferieure

### L'Évangile de l'Enfant

Arrondt. de Ruremonde prodigue,  
transcrit d'après la Prononciation Locale de Meijel  
Commune de Meijel

1. In dien tyt stelde Jesus deés ge- liekenis aen sijn discipelen veur; zekere man ha twee zeun, waer af den jongsten tegen sij vaijer seé: vaijer gee mij 't deel van het goe dae me toekeumt. En den vaijer verdeylden em het goe. Weenig daeg der nae ha den jongsten alles bij een vergaert, en is nae een wyt afgeleegen land heen gereyst, daar ij al ze goe in ontugtig leven hé verquist. en nae dae hij alles ha verteert ontstong'er grooten hongersnoó in dae land, en hij begost gebrek te leijen. hy gong dan heen en begaf em in den dienst van eenen inwonnder van dae land, die em na zyn hoeve
15. em na zyn hoeve zeynde um de verkens te huén. Daer wenschten ij zynnen buk te meugen vullen me de schellen die de verckens aeten; mer niemes gaf s' em. Mer als ij toe sijn eygen kwaem seij: woe



20. veul huurlingen zyn er nie in my vayers huijs die Broo hebben in ouwervloe, en ik vergae hier van honger! Ik zal opstae en na my vayer gae, en em seggen : Vaijer ik en ben nouw nie meer weirt ouwen zoon
25. genuemt te weirden; Doe me mij geliek me eene van ouw hurlingen. Hij stong dan op, en kwaem nae sy vaijer, terwijl hij er nog wyt af was, zag em sy vaijer komen, en woord be-weegt toe melijën; hij liep em toe, en viel em
30. um den hals, en kusten em. Den zoon seij em: vaijer, ik heb gesundigt tegen den hemel en tegen ouw; ik en ben nouw nie meer weirt - ouwen zoon genuemt te weirden. Dog den vaijer seij tegen syn knegts: brengt gouw den
35. uursten tabbert hier, en doe em an, steékt em den rink aen de hand, en doe em schoen aen de vuut. Brenget gemast kalf en slagtet: laet ons eeten en lustig syn: want dese myne jong was doo, en ij is verresen; hy was verlorre, en ij is ge-
40. vonne. Zij begosten dan lustig te syn. onder tus-sen was den auwsten zoon op 't velt, en aes ij te rug kwaem, en 't huys naederde, heurden hy 't dans-sen en zingen. Doe riep hij eenen van de knegts en vroeg em wa dae te seggen was. Den knegt sey
45. em: ouw Bruur is weér gekomen, en ouw vaijer he 't gemast kalf doo gedae, um dae ij em in goeij gesondheid he weér gekregen. Hij naem dae seer kwellik, en wou nie in huys komen Zij vayer kwaem veur de deur, en begost em te
50. versueken. Mer hij antwoorde en seij tegen sij vaijer: ik heb ouw soo veul jaer gedient, ik en heb ouw gebot nooyt ouwertreé; en gij en het me nooyt ee geytje gegeven, um me myn vriend lustig te zyn. Mer so gouw aes desen ouwe jong,
55. die sy goe me de hoerre verkwist he, gekomen is, heddegy 't gemast kalf veur em geslagt. Den vaijer sey em: zoon ge syt altyt by mij, en al dae ik heb, es 't douw. Mer we mosten lustig en bley syn, um dae desen ouw Bruur
60. doo was, en verresen is, verlorre was, en ge-vonnen is.

J.M.F. Frische Deser.

**De gelijkenis van de Verloren Zoon, de versie van J. Frische, Tekst III, omgezet in het Meijels dialect anno 2009 volgens de spelling van het Mééls Woordeboek (1991)**

1. In dien titj stéélde Jesus dees ge-liekkenis en zin disjieppele veur; éne man haa twieë zeun, wòrvan de jóngste teege zin vaader zee: vaader géf mij 't dél
5. van 't goe dèh me toekumt. En de vaader verdélden em 't goe. Wénneg daach dernao haa de jóngste alles béjén vergaart, en

- is nò 'n witj afgeléege lant hingeréjst, wòr ie al zin goe in 'n óntuchtig lééve
10. hé verkwist. En nòdèh tjie alles haa verteert óntstóng er groeëte hóngersnò in dèh lant, en hij begoost gebrèk te lééje. Hij góng dan wéch en begaf zich in de dienst van éne inwooner van dèh land, die
15. em nò zin hoeve zónt um de vèerkes te huuje. Dòr wènte ie zinnen buuk te maage vulle mi de sjélle die de vèerkes aate; mèr niemmes gaf se nem. Mèr asjie tòt zichzèlef kwaam, zitjie: woeveul
20. huurlinge zin der nie in min vaaders husj die broeët hébbe in óvvervloet, en ik vergao hier van hóngèr? Ik zal ópstao en nò min vaader gao, en em zégge: Vaader ik bèn nou nie mèr wért òwwen zoon
25. genuemt te wéere; Doe me mij geliek as éne van òw huurlinge. Hij stóng dan óp, en kwaam nò zin vaader. Terwijl hij er nòg witj af waar, zag zin vaader em kómme, en woor be-wooge tòt meelèjje; hij liep em teege, en viel em
30. um den hals, en kusten em. Den zoon zee teege em: vaader, ik héb gezóndigt teege den himmel en teegen òw; ik bèn nouw nie mèr wért, òwwen zoon genuemt te wéere. Mèr den vaader zee teege zin knèèchs: bréng gaow den
35. uursten tabbert hier, en doe em en, steék em den rink en de hand, en doe em sjoen en de vuut. Bréng et gemeeste kaalef en slacht et: lòt óns éete en lustig zin: want dizze minne jóng waar dò, en ie is verreeze; hij waar verlórre, en ie is ge-
40. vónge. Zij begooste dan lustig te zin. Óndertus-se waar den auwsten zoon óp 't velt. En asjie terugkwaam, en dichter bij 't husj kwaam, huurden ie 't dans-se en zinge. Toe riep hij éne van de knèèchs en vroech em wa dèh te zégge haa. Den knèècht zee
45. teege em: òw bruur is teruggekómme, en òw vaader hé 't gemeeste kaalef dògemakt, umdèh tjie em in goeij gezóndheit hé teruggekrigge. Hij naam dèh èrch kwèèlek, en wou nie in husj kómme Zin vaader kwaam vur de deur, en begoost em te
50. verzuuke. Mèr hij antwoorde en zee teege zin vaader: ik héb òw zò veul jaor gedient, ik héb òw gebót nòjt óvvertrooje; en gij hét me nòjt 'n géétje gegévve, um mi minne vriend lustig te zin. Mèr zò gaow as dizze òwwe jóng,
55. die zin goe mi de hoerre verkwist hé, gekómme is, hérégij 't gemeeste kaalef vur em geslacht. Den vaader zee teege em: zoon ge béént aaltitj bij mij, en al dèh ik héb, is 't daow. Mèr we mooste lustig en blééj zin, umdèh dizze òw bruur
60. dò waar, en verreezen is, verlórre waar, en ge-vóngen is.

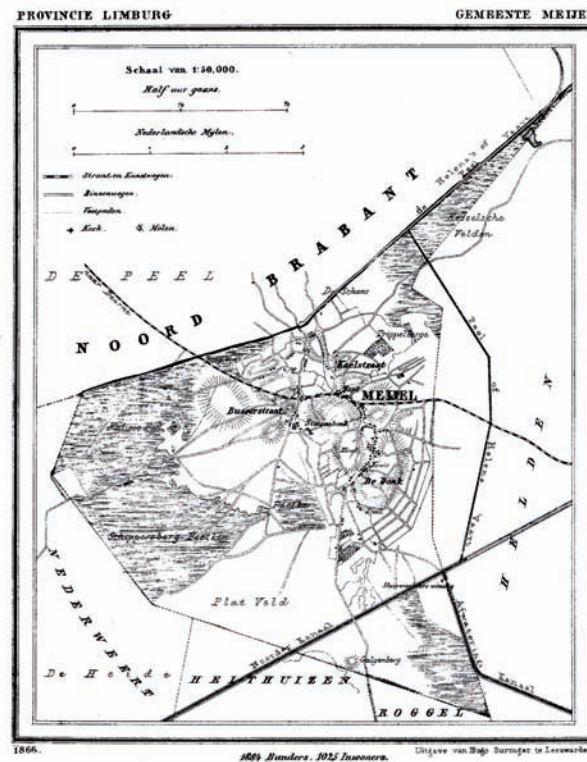
J.M.F. Frische Deser.



### Het Meijels van 1807 getoetst aan Tekst III, de dialectvertaling van J. Frische van de parabel van de ‘verloren zoon’

Toen de schrijver van dit artikel voor de eerste keer kennis nam van de drie Meijelse dialectvertalingen van de parabel van de ‘verloren zoon’ uit 1807, was hij in eerste instantie teleurgesteld over het -matige - Meijels karakter ervan. Hij keek wellicht wat te eenzijdig en te zeer vanuit de situatie van het Meijels uit 2009 naar de vroegnegentiende-eeuwse teksten. Geen spoor was daarin te bekennen van het verschijnsel dat het Meijels van nu zo typeert, de zogenaamde ‘Meijelse mouillering’. Woorden als *tyt*, *huijs*, *wyt*, *al tyt* worden in de hedendaagse omzetting van Tekst III geschreven als *titj*, *husj*, *witj*, *aaltitj*. Meijelse dialectsprekers geboren aan het begin van de twintigste eeuw hebben nooit anders gesproken dan van *husj*, *witj* en *aaltitj*. Het verschijnsel is moeilijk te dateren, maar het moet minimaal al uit de negentiende eeuw stammen en misschien wel al van vóór de tijd van Napoleon. Misschien vonden de vertalers burgemeester Goossens en pastoor Frische het verschijnsel te boers om het te noteren, mogelijk hoorden ze het niet of bestond het toen nog niet. Het blijft speculeren, omdat ze toen in 1807 schreven *tyt*, *huijs*, *wyt*, *al tyt*.

Een ander verschil dat opvalt tussen het Meijels van 1807 en nu is de schrijfwijze toen van *schellen* en *schoen* tegenover de huidige *sjëlle* en *sjoen*. De klanklijn of isoglosse die aangeeft het verschil tussen *sch-* of *sj-* aan het begin van een woord wordt genoemd de Panninger zijlijn. Het is één van de waaivormige lijnen die vanuit het Rijnland is opgedrongen tot aan de Peel. Het merkwaardige is nu dat Meijel al die ‘Duitse’ invloeden heeft weerstaan behalve deze, de Panninger zijlijn. Deze inkapseling van *sj-* in het Meijels dialect is waarschijnlijk in de negentiende eeuw gebeurd. Meijelse dialectsprekers geboren aan het begin van de twintigste eeuw hebben nooit anders gesproken dan van *sjoen* “schoen”, *sjool* “school”, *sjòn* “schoon”. Uit de schrijfwijze *schellen* “schillen” en *schoen* “schoen” in Tekst III zou men kunnen zeggen dat het Meijels dialect in 1807 nog niet ingekapseld was door de Panninger zijlijn. Maar ook hier kan men zeggen dat Goossens en Frische



J. Kuyper, 1867, Gemeentatlas van Limburg.

een toenmalige *sj-*uitspraak mogelijk niet hebben gehoord of niet hebben willen opschrijven. Afgezien van deze twee toch wel belangrijke verschijnselen in het Meijels dialect van nu die ontbreken in de tekst van 1807, kan men concluderen dat er in Tekst III van J. Frische en ook in de twee andere vertalingen van Goossens, voldoende Meijels dialect zit om te kunnen spreken van dialectvertalingen. Per 5 regels van Tekst III zal aangegeven worden wat Meijels dialect is. Aangezien er geen spellingvoorschriften bekend zijn voor de vertalers, kan men niet met zekerheid zeggen hoe bijvoorbeeld *dae*, *heên*, *opstae*, *weirt*, *gae*, *genuemt*, *ij* en andere woorden werden uitgesproken. Maar een vergelijking met wat die woorden in het Nederlands zouden zijn geweest en de invoeling van de auteur, een geboren Meijelse, maken interpretatie tot (bijna) zekerheid. Men mag ervan uitgaan dat de slot-n bij werkwoorden niet werd uitgesproken in bijvoorbeeld *meugen*, *huurlingen*, *schellen*. Waarschijnlijk werd die wel uitgesproken in combinaties als *verdeylden em*, *wenschten ij*, *heurden hy*.

**De annotaties bij Tekst III**

- Regel 1-5

Meijels zijn: *deés, geliekenis, veur, ha, zeun, waer af, sij, vaijer, seé, gee, goe, dae, toekeumt*.

Het gebruik van de *ie* in *geliekenis* en het gebruik van de umlaut in *veur, zeun, toekeumt* is duidelijk Meijels dialect. *Vaijer*, waarschijnlijk uitgesproken als *vajjer*, is oud-Meijels.

Het uitvallen van de *d* in *goe* “goed” is een opvallend kenmerk in het Meijels. Dit verschijnsel komt in de tekst meer voor bijvoorbeeld in *doo, hongersnoó, broo, ouwervloe*. Hiermee sluit het Meijels aan bij de aangrenzende Peellandse, Oost-Noordbrabantse dialecten. Het uitvallen van de *d* op het eind van een woord is nu nog één van de opvallendste verschijnselen in het Meijels. Het is niet duidelijk hoe *dae* in regel 5 moet uitgesproken worden. Vermoedelijk als *da*, nu zou het *dèh* zijn. En ook niet duidelijk is de uitspraak van *sij* en *seé*. *Sij vaijer* zou nu zijn *zin vaader* en *seé zee*.

- Regel 6-10

Meijels zijn: *goe, weenig, daeg, der nae, ha, nae, heén, sij goe, he verquist, nae da, ij, ha*.

Het uitvallen van de *d* of *t* in *goe, da* en *ha* is Meijels. De uitspraak van *weenig* is niet duidelijk evenals die van *nae*. In het hedendaagse Meijels is *weenig wénnech* en *nae nao* of *nò*.

Het meervoud *daeg* zonder *-en* er achter is nu ook nog gebruikelijk. Hij *he verquist* zou nu zijn hij *hé verkwest* “heeft verkwest”.

- Regel 11-15

Meijels zijn: *ontstong, hongersnoó, dae land, begost, gong, heén, begaf em, um, verkens*.

De vormen *ontstong, gong* en *begost* komen nu nog voor. De *o* in *-stong* en *gong* klinkt nu wat gesloten als *ó* en *begost* wordt nu uitgesproken als *begoost*. Opvallend is de vorm *-snoó*. Consequent is het uitvallen van de *-d*, maar tegenwoordig zou hier toch de vorm met *d* gebruikt worden: *hóngersnoot*. Hij *begaf em* hoort men nu niet meer. Dat zou zijn : hij *begaf zich*. Aannemelijk is dat *begaf em* in 1807 Meijels was. Dialect is ook de umlaut in *um* en *verkens*.

- Regel 16-20

Meijels zijn: *huën, zynnen buk, meugen, verkens, aeten, niemes, mer, toe sijn eygen kwaem, woeveul, nie, my vaijers*.

*Huën* moet ongeveer klinken als het hedendaagse *huuje*. De *u* van *buk* moet wel een *uu* zijn. De klinkerverandering in *meugen* (ned. *mogen*), *verkens* (ned. *varkens*), *mer* (ned. *maar*), *woeveul* (ned. *hoeveel*) wijst op dialectuitspraak. De vorm *niemes* wijkt nauwelijks af van het hedendaagse *niemmes* en *nie* is hetzelfde gebleven. De uitdrukking *toe sijn eygen kwaem* hoort men nu niet meer, maar de *e* in *kwaem* verlengt de *a* tot *aa*-uitspraak, hetgeen nu ook Meijels is: *hij kwaam van Aaste* “hij kwam van Asten”.

- Regel 21-25

Meijels zijn: *broo, ouwervloe, vergae, opstae, gae, vayer, vaijer, nie, weirt, ouwen zoon, genuemt, weirden, geliek, doe me mij*.

Het uitvallen van de *d* en *t* in *broo, ouwervloe* en *nie* is, zoals men al heeft kunnen lezen, een typisch verschijnsel in het Meijels dialect. Het is niet duidelijk hoe men de *ae* in *vergae, opstae, gae* moet lezen. Waarschijnlijk als een lange *aa*. In het hedendaagse Meijels is het *vergòd, ópstòd* en *gòd*. De woorden *ouwen zoon, genuemt* en *geliek* klinken nu anno 2009 hetzelfde, als men tenminste de *ue* als een *uu* moet lezen, wat heel waarschijnlijk is.

- Regel 26-30

Meijels zijn: *ouw, stong, kwaem, nae, vaijer, woord, um, em*.

De woorden *ouw, stong, kwaem* en *um* zijn nu praktisch hetzelfde. *Nae* in ‘*kwaem nae sy vaijer*’ werd in 1807 waarschijnlijk uitgesproken als *naa*. De huidige vorm is *nò*. Alhoewel men tegenwoordig vaak hoort *nòr*, is de vorm zonder *-r* de oorspronkelijke Meijelse. Hij *woord* is nu hij *woor* “hij werd”.

- Regel 31-35

Meijels zijn: *vaijer, gezondigt, ouw, nouw, nie, weirt, ouwen, genuemt, weirden, gouw, uursten tabbert, doe em an, em*.

De woorden *ouw, nouw, nie, ouwen, genuemt, uursten* klinken in 2009 nog praktisch hetzelfde als in 1807. Een *tabbert* wordt nu niet meer gebruikt. Alleen Sinterklaas heeft een *tabberd* aan. *Doe em an* zou men ook tegenwoordig nog kunnen zeggen. Maar het merkwaardige feit doet zich voor dat het oorspronkelijke *an* “aan” in het hedendaagse Meijels *èn* is geworden.

- Regel 36-40

Meijels zijn: *rink, vuut, gemast, myne jong, doo, verlorre, gevonne, begosten*.

De woorden *rink, vuut, verlorre* klinken nu nog hetzelfde. Echt Meijels is de korte *o* in *verlorre*, de hedendaagse *o* wordt meer gesloten uitgesproken: *verlórre*. Echt Meijels is ook *doo* “dood” zonder de eind *-d*. Misschien hebben ze in 1807 *doo* met een lange *oo* uitgesproken, nu klinkt het met een korte open *ò* wel anders: *dò*. Opvallend is dat in de vorm *gevonne* nog geen velarisering is opgetreden zoals in het hedendaagse *gevónge*, terwijl men die velarisering (*-nd* wordt *-ng*) in 1807 wel terugvindt in *ontstong* “ontstond” en *stong* “stond”.

- Regel 41-45

Meijels zijn: *auwsten, aes, kwaem, heurden hy, doe, wa, dae, ouw bruur, ouw vaijer*.

De woorden *auwsten, kwaem, wa, ouw bruur, ouw* klinken nu nog hetzelfde. De *ae* in *aes* en *dae* is waarschijnlijk een lange *aa*. *Heurden hy* is nu *huuërdén ie*.

- Regel 46-50

Meijels zijn: *gemast, doo gedae, um, dae, he, weér, naem, kwellik, nie, kwaem, veur, begost, versueken, mer*.

Heel aannemelijk is dat *naem* en *kwaem* met een lange *aa* zijn uitgesproken, dat gebeurt anno 2009 ook: hij *naam* en hij *kwaam*. De dubbele *ll* in *kwellik* wijst heel waarschijnlijk op een korte *e*. Deze korte *e* is nu een lange open *èè* geworden: *kwèèlek*.

De *ue* in *versueken* heeft in 1807 heel waarschijnlijk als een lange *uu* geklonken en daarmee komt *versueken* heel dichtbij het hedendaagse *verzuuke*.

- Regel 51-55

Meijels zijn: *vaijer, ouw, veul, ouwertreé, gij, um, mer, gouw, aes, ouwe jong, goe, hoerre, verkwist he*.

De klinkerverandering in *veul, um, mer* ten opzichte van de Nederlandse vormen *veel, om, maar*, is een kenmerk van het dialect van Meijel in 1807. Het weglaten van de *-d-* in *ouwertreé* wijst ook op dialectuitspraak. De aanspreekvorm *gij* wordt ook

nu nog gebruikt in de tweede persoon enkelvoud en in de tweede persoon meervoud. Men moet de uitspraak *hoerre* als Meijels interpreteren vanwege de korte *oe* en dubbele *rr*. Vergelijkbaar zijn de hedendaagse Meijelse woorden *boerre* “boeren”, *voerre* “voeren”.

- Regel 56-61

Meijels zijn: *heddegy, gemast, veur, vaijer, ge, dae, 't douw, mer, mosten, um, dae, ouw bruur, doo, verlorre, gevonnen*.

De samentrekking *heddegy* is tegenwoordig *hérregij* geworden. Het zinsdeel *mer we mosten* klinkt nu nog nagenoeg hetzelfde als *mèr we mooste* (lange *oo*). De vorm *verlorre* is hetzelfde gebleven als *verlórre* (de *o* meer gesloten uitgesproken). Het woord *gevonnen* wijkt af van het hedendaagse *gevónge*, waarin velarisering heeft plaatsgevonden (*-nd* wordt *-ng*).

### Conclusie

Ondanks het feit dat we in de drie vertalingen de ‘Meijelse mouillering’ missen (*huis* wordt *husj*, *wijd* wordt *witj*) en ondanks het feit dat in 1807 de *sch-* als *sch-* wordt geschreven in *schellen* en *schoen* en niet als *sj-*, wat wel gebeurt in het hedendaagse *sjèlle* en *sjoe:n* (de Panninger zijlijn), kunnen we toch echt spreken van dialectvertalingen. Dat geldt voor de twee vertalingen van burgemeester Goossens en ook voor de vertaling van pastoor Frische. Hiermee zijn de oudste geschreven bronnen van het Meijels dialect spectaculair vervroegd van ongeveer 1930 naar 1807. Dit is een sensationele ontwikkeling voor iedere onderzoeker en liefhebber van het Meijels dialect. Dat deze Meijelse dialectvertalingen van de parabel van de ‘verloren zoon’ boven tafel zijn gekomen, hebben we vooral te danken aan het noeste speurwerk van Frens Bakker en Joep Kruijzen.

*Herman Crompvoets*

### Bronnen

- Frens Bakker en Joep Kruijzen, *Het Limburgs onder Napoleon. Achttien Limburgse en Rijnlandse dialectvertalingen van ‘De verloren zoon’ uit 1806-1807*. Utrecht 2007.
- Mondelinge en schriftelijke mededelingen van H. Willems.
- *Een eeuw lang Limburgs SGV* (red. Joep Kruijzen), uitg. TIC, Maastricht 2006.